SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:148

av Mikael Oscarsson (KD)

Åldersgräns för sociala medier och skärmfria skolor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en lagstadgad åldersgräns på 15 år för sociala medier skyndsamt bör införas och, om möjligt, träda i kraft tidigare än den 1 januari 2028 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åldersgränsen ska kombineras med en effektiv och integritetsskyddande åldersverifiering, exempelvis genom EU:s app för åldersverifiering, och att plattformar som inte följer åldersgränsen ska kunna åläggas kännbara sanktionsavgifter, både genom att regeringen ser över de svenska sanktionsreglerna och genom att Sverige driver frågan inom EU, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur mobilfria skoldagar kan införas även i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärmanvändningen i förskolan och de tidiga skolåren bör begränsas, med fysiska böcker, papper och penna som grund för lärandet, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldrar bör få bättre kunskap och stöd för att begränsa barns skärmtid, bl.a. genom att Folkhälsomyndighetens rekommendationer görs kända för alla föräldrar, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Barndomen har flyttat in i mobilen. Leken, samtalen och sömnen trängs undan av flöden som är byggda för att hålla kvar uppmärksamheten så länge som möjligt. Det är inte barnens fel. Det är inte heller föräldrarnas fel. Det är en affärsmodell.

Enligt Mediemyndighetens rapport Ungar & medier 2025 använder 83 procent av alla 13–16-åringar sociala medier varje dag. Bland barn i åldern 9–12 år gör omkring 35 procent det, trots att de flesta plattformar själva har en åldersgräns på 13 år. Den gränsen kontrolleras i praktiken inte alls.

Folkhälsomyndigheten rekommenderar att barn under två år inte ska exponeras för skärmar alls, att barn mellan 2 och 5 år ska begränsas till högst en timme om dagen, barn mellan 6 och 12 år till högst en till två timmar och tonåringar till högst två till tre timmar på fritiden. Verkligheten ser helt annorlunda ut. Skärmtiden tränger undan sömn, fysisk aktivitet och tid med familj och vänner.

Världen går före – Australien visar vägen

Den 10 december 2025 blev Australien det första landet i världen med en lagstadgad åldersgräns för sociala medier. Barn under 16 år får inte ha konton på bland annat Facebook, Instagram, Snapchat, Threads, Tiktok, X, Youtube, Reddit, Twitch och Kik. Ansvaret ligger på plattformarna, inte på barnen eller föräldrarna. Den som inte vidtar rimliga åtgärder för att stoppa barn under 16 år riskerar böter på upp till 49,5 miljoner australiska dollar. Att bara uppge sin ålder räcker inte.

Australien har visat att det går att agera, men också vad som krävs för att det ska fungera. Omkring fem miljoner konton har stängts eller begränsats, och andelen barn under 16 år med egna konton har på tre månader minskat från 52 till 42 procent. Men många har kvar sina konton. Hälften av dem uppger att plattformen aldrig kontrollerade deras ålder. Lärdomen är tydlig: en åldersgräns blir inte verklig om plattformarna själva får avgöra hur åldern ska kontrolleras. Australien skärper nu sanktionerna. Sverige bör lära av det från början.

Australien är inte ensamt. I juli 2026 antog det franska parlamentet en åldersgräns på 15 år, och från läsåret 2026/27 gäller mobilförbud även i den franska gymnasieskolan. Danmark har en bred politisk överenskommelse om en åldersgräns på 15 år. Norge går fram med en åldersgräns på 15 år. Grekland inför en 15-årsgräns från januari 2027. Spanien har föreslagit 16 år, Malaysia och Indonesien har aviserat 16 år och Storbritannien har aviserat en gräns på 16 år. Även Österrike, Polen, Slovenien och Turkiet arbetar med liknande regler.

Inom EU har Europaparlamentet ställt sig bakom en gemensam digital minimiålder på 16 år. Europeiska kommissionen har tagit fram en app för åldersverifiering som kan visa att en användare har uppnått en viss ålder utan att avslöja identitet eller exakt ålder. Kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har sagt att frågan är något Europa måste besvara tillsammans.

Sverige är på rätt väg – men det går för långsamt

Regeringen har tagit viktiga steg. I juni 2026 lämnade utredningen En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier (SOU 2026:35) sitt förslag om en åldersgräns till och med det år barnet fyller 15 år. Socialminister Jakob Forssmed har sagt att det grepp som sociala medier har om barns tid och verklighet måste brytas. Det är helt rätt. Remisstiden gick ut den 16 oktober 2026, och i november ska utredningen lämna sitt slutbetänkande om bland annat hur åldern ska kontrolleras. Det är nu lagen formas.

Men enligt utredningens förslag ska lagen träda i kraft först den 1 januari 2028. Ett barn som i dag är tolv år hinner alltså bli tonåring innan lagen börjar gälla. Utredningen konstaterar också att en överträdelse inte kan leda till sanktionsavgifter mot plattformar som är etablerade i Sverige, eftersom den aktuella artikeln i EU:s förordning om digitala tjänster inte finns med bland de bestämmelser som kan leda till sanktionsavgift enligt svensk lag, och frågan om hur åldern ska kontrolleras ska analyseras först i slutbetänkandet.

En åldersgräns utan kontroll blir en symbol. En åldersgräns utan sanktioner blir en rekommendation. Plattformarna har haft en 13-årsgräns i många år utan att den har respekterats. Därför måste åldersgränsen kombineras med en effektiv och integritetsskyddande åldersverifiering, och plattformar som inte följer reglerna ska kunna åläggas kännbara sanktionsavgifter. Regeringen bör se över om artikeln kan föras in bland de bestämmelser som kan leda till sanktionsavgift i Sverige. Eftersom de största plattformarna är etablerade i andra länder bör Sverige också driva frågan inom EU. Lagen bör träda i kraft så snart det är möjligt.

Utredningen föreslår, med goda skäl, att föräldrar inte ska kunna ge sitt samtycke till att barn under gränsen får tillgång. En åldersgräns som kan förhandlas bort skapar bara press på de föräldrar som säger nej. När gränsen är lika för alla blir det lättare för varje enskild förälder att stå emot.

En åldersgräns får inte bli ett intrång i den personliga integriteten. Med EU:s app för åldersverifiering visar användaren bara att en viss ålder är uppnådd, inte vem hon eller han är. Åldersgränsen får inte heller stänga ute barn och unga som söker stöd. Därför är det rätt att privata meddelanden, stödchattar, vårdappar och föreningars, trossamfunds och idrottsklubbars egna forum undantas, så som utredningen föreslår.

Skärmfria skolor

Från och med höstterminen 2026 gäller ett nationellt mobilförbud under hela skoldagen i grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Mobilerna samlas in när skoldagen börjar och lämnas tillbaka när den slutar. Det är en reform som ger mer studiero, mer koncentration och mer tid för rast, lek och samtal.

Gymnasieskolan omfattas dock inte. Frankrike har från detta läsår infört mobilförbud även i gymnasiet. Även för 16- och 17-åringar konkurrerar mobilen om uppmärksamheten under lektionerna. Regeringen bör därför utreda hur mobilfria skoldagar kan införas även i gymnasieskolan.

Det handlar inte bara om mobiltelefoner. Under lång tid har svensk skola satsat på skärmar i undervisningen, ibland redan i förskolan. Läsförståelse och inlärning gynnas av fysiska böcker och av att skriva för hand. Regeringen har redan påbörjat en omställning tillbaka mot läroböcker. Den bör fullföljas. I förskolan och de tidiga skolåren bör skärmanvändningen begränsas, och fysiska böcker, papper och penna bör vara grunden för lärandet.

Föräldrarna är viktigast

Ingen lag kan ersätta en förälder som sätter gränser. Men föräldrar ska inte behöva stå ensamma mot världens största teknikföretag. Många föräldrar känner inte till Folkhälsomyndighetens rekommendationer om skärmtid. De bör göras kända för alla föräldrar,

till exempel via barnavårdscentralen, förskolan och skolan, och vara en självklar del av föräldraskapsstödet. Föräldrar behöver också konkreta verktyg för att begränsa skärmtid och förstå hur flöden och algoritmer fungerar.

Låt barn vara barn

Barn behöver sova, leka, röra på sig och vara med människor som bryr sig om dem. De behöver inte algoritmer som avgör vad de ska titta på och hur de ska se ut. Australien har visat vägen och vilka misstag som ska undvikas. Nu bör Sverige göra det rätt från början, och göra det snabbt.

Mikael Oscarsson (KD)